УДК 343.8

ПРАВОВІ ПРОГАЛИНИ І КОЛІЗІЇ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

Діна БЄЛКІНА,
аспірант кафедри кримінального права та процесу
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

В статті з'ясовано сутність і зміст правових прогалин і колізій, що мають місце у кримінально-виконавчому законодавстві України та впливають на ефективність реалізації його норм на практиці, а також сформульовані авторські варіанти цих понять, враховуючи їх відсутність у теорії кримінально-виконавчого права. Зокрема, під правовими прогалинами у кримінально-виконавчому законодавстві України розуміється повна або часткова відсутність законодавчої регламентації тих чи інших суспільних відносин, що потребують правового регулювання нормотворчої техніки та принципів нормотворчості, а під правовими колізіями - ті формальні неузгодженості та суперечності, які стали наслідком порушень нормотворчості та її принципів, а також існуючих у юридичній практиці темпоральних, ієрархічних та змістових помилок суб'єктів даного виду діяльності.

Ключові слова: *правова прогалина; правова колізія; кримінально-виконавче законодавство; реалізація норм права; сфера виконання покарань; засуджений; персонал органів та установ виконання покарань.*

LEGAL GAPS AND COLLISIONS IN THE PENAL LEGISLATION OF UKRAINE: THE CONCEPT AND CONTENT

Dina BELKINA,
Postgraduate Student of Department of Criminal Law and Process
of East European National University named of Lesya Ukrainka

The article establishes the essence and content of legal gaps and collision that take place in the penal legislation of Ukraine and their impact on the effectiveness of the implementation of its norms in practice, as well as formulated copyright versions of these concepts, given their absence in the theory of penal law. In particular, legal gaps in the penal legislation of Ukraine mean the complete or partial absence of legislative regulation of certain social relations that require the legal regulation of rule-making techniques and the principles of rule-making, and legal collisions mean those formal inconsistencies and contradictions that resulted from violations of rule-making and its principles, as well as the temporal, hierarchical and substantial errors existing in legal practice, the subject s of this type of activity.

Keywords: *legal gap; legal collision; criminal law enforcement; implementation of legal norms; sphere of execution of punishments; condemned; staff of enforcement agencies and institutions.*

LACUNE ȘI CONFLICTE JURIDICE ÎN LEGEA PUNERII ÎN APLICARE A CRIMINALITĂȚII DIN UCRAINA: CONCEPT ȘI CONȚINUT

Articolul clarifică natura și conținutul lacunelor și conflictelor legale care apar în dreptul penal al Ucrainei și afectează eficacitatea implementării sale în practică, precum și formulează variantele autorului acestor concepte, ținând cont de absența lor în teoria dreptului penal. În special, lacune legale în dreptul penal al Ucrainei înseamnă absența completă sau parțială a reglementării legislative a anumitor relații sociale care necesită stabilirea legală a tehnicii de reglementare și a principiilor de luare a deciziilor și în cadrul conflictelor legale - acele inconsistențe și contradicții formale, precum și erorile juridice, temporale, ierarhice și de fond ale subiecților acestei activități existente în practica juridică.

Cuvinte-cheie: *decalaj legal; conflict juridic; aplicarea legii penale; implementarea normelor legale; sfera executării pedepselor; condamnat; personalul agenţiilor şi instituţiilor de executare.*

Постановка проблеми. Необхідність розгляду даного питання в якості окремого завдання цієї наукової розробки обумовлена декількома обставинами, а саме: а) по-перше, потребою у вирішенні проблем, пов'язаних з невідповідністю норм кримінально-виконавчого законодавства окремим положенням Конституції України. Так, ст. 86 КВК визначає, що вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує політику у сфері виконання покарань, тобто це питання регулюється відомчими нормативно-правовими актами. У той самий час, у п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України закріплено по-

ложення про те, що діяльність органів та установ виконання покарань регулюється виключно законом; б) по-друге, завданнями гармонізації норм кримінально-виконавчого законодавства України до вимог законодавства Європейського Союзу. Як з цього приводу слушно зауважив М. І. Хавронюк, у вітчизняних наукових колах правників перелом двох тисячоліть ознаменувався, зокрема, активними дискусіями з приводу можливості та необхідності інтеграції (об'єднання з метою координації дій) України з іншими державами Європи та пов'язаними з цим гармонізацією, зближенням (апроксимацією), імплементацією, трансформацією тощо у сфері законодавства [1, с. 4]; в) по-третє, потребою наукового забезпечення та підвищення ефективності нормотворчої діяльності в умовах реалізації заходів сучасної реформи у сфері виконання покарань України. Як у зв'язку з цим зазначено в розділі І «Загальні положення» Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, спадок Радянського Союзу був орієнтований на створення поліцейсько-карного апарату нагляду за засудженими, тоді як метою виконання покарань повинно бути виправлення та ресоціалізація засуджених; г) по-четверте, завданнями трансформації кримінально-виконавчого законодавства, системи та практики у пенітенціарні їх аналоги. Для цього, на переконання І. Г. Богатирьова, в Україні слід створити відповідну Національну програму, в якій визначити стратегію розв'язання проблеми забезпечення виконання всіх видів кримінальних покарань та впровадження ідеології каяття засуджених у місцях позбавлення волі як кардинально новий підхід до ресоціалізації їх у суспільстві після звільнення [2, с. 11]; ґ) по-п'яте, потребами удосконалення юридичної техніки [3, с. 216-218] та підвищення рівня ефективності реалізації принципів нормотворчості [3, с. 214-216]. Саме нормотворча техніка, як правильно вважають окремі науковці, забезпечує ясність, точність, чіткість і несуперечливість нормативно-правових актів [3, с. 216], а принципи нормотворчості – реалізацію вимог, які ставляться до цієї діяльності та її результатів [3, с. 212]; д) по-шосте, завданнями підвищення рівня правової свідомості та правової культури суб'єктів нормотворчості, тобто їх ціннісної орієнтації щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямів розвитку кримінально-виконавчої системи України [3, с. 147]. Як доводять у своїх роботах фахівці з теорії права, від правової культури, зокрема, безпосередньо залежить сприйняття правових явищ і процесів, розуміння закономірностей і тенденцій їх розвитку [3, с. 154], що має безпосереднє відношення до проблем, пов'язаних з наявністю у кримінально-виконавчому законодавстві України правових прогалин і колізій.

Отже, з'ясування змісту та сутності правових прогалин і колізій має не тільки і не стільки теоретико-пізнавальний, скільки прикладний характер, а тому має бути досліджено по всіх правилах наукового пошуку, визначених фахівцями з теорії права. Виходячи з цього та у зв'язку з відсутністю в науці кримінально-виконавчого права досліджуваних у цій роботі понять, слід констатувати, що в наявності складна прикладна проблема, яка потребує вирішення у тому числі на теоретичному рівні, що й обумовило вибір теми цієї наукової статті та визначило її головне завдання – на підставі проведеного аналізу доктринальних підходів, що склались в теорії права з питань правових прогалин і колізій, розробити авторські варіанти з означених понять.

Стан досліджень. Вивчення наукової літератури показало, що в основному розробкою даної проблематики займаються фахівці у галузі теорії права і лише фрагментально – у межах окремих аспектів своїх напрацювань – учені кримінально-виконавчого права. У цьому контексті значне методологічне підґрунтя створили такі науковці, як : Бигич О. Л., Биля І. О., Граціанов А. І., Грищук В. К., Жаровська І. М., Задирака Н. Ю., Кельман М. С., Колб О. Г., Лилак Д. Д., Майстренко О. В., Навроцький В. О., Погребняк С. П., Риндюк В. І., Савченко А. В., Степанюк А. Х., Тростюк З. А., Фріс П. Л., Хавронюк М. І., Хилюк С. В., Чулінда Л. І., Цись Н. Б., Ющик О. І. та ін. Поряд з цим, комплексних наукових досліджень, які стосувалися б змісту правових прогалин і колізій у кримінально-виконавчому законодавстві України, досі на доктринальному рівні не проведено, що актуалізує необхідність активізації наукових пошуків з означеної тематики.

Виклад основних положень. У тлумачних словниках під прогалиною розуміють упущення; пропуск; недолік; ваду; хибу [4, с. 559], а під колізією – зіткнення протилежних поглядів, прагнень, інтересів [4, с. 303]. У свою чергу, в юридичній літературі мова ведеться про прогалини в законодавстві, тобто повну або часткову відсутність законодавчої регламентації певних суспільних відносин, що потребують правового регулювання [3, с. 271], та про юридичні колізії, під якими розуміються формальні неузгодженості, суперечності всередині правової системи, які виникають внаслідок інтелектуальних помилок суб'єктів права та порушень юридичної техніки [3, с. 275-276]. Крім цього, у правових доктринальних дже-

релах можна зустріти інформацію про «колізійні норми» та «колізію нормативних актів» [5, с. 156-157]. Так, колізійною нормою учені вважають ту норму, що спрямована на вирішення колізій у праві [5, с. 156]. При цьому специфіка колізійної норми як засобу подолання конфліктів у праві виявляється, насамперед, у функціях права та в їх системі й структурі [5, с. 156]. Поряд з цим, колізія нормативних актів полягає у суперечності між правовими приписами відповідних актів, яка виявляється у відмінностях у процесі регулювання аналогічних суспільних відносин [5, с. 156].

Також у юридичній літературі можна зустріти такі поняття, як: «колізії в законодавстві України» та «колізійне право» [6, с. 282-285]. Зокрема, перший термін тлумачиться через причини, що породжують це явище та які мають гносеологію свого розвитку [6, с. 282], а другий – як нову концепцію права, яка є своєрідною комплексною супергалуззю права [6, с. 284]. Як у зв'язку з цим слушно зауважили І. І. Онищук та І. В. Шутак, вважається, що наявність теорії, доктрини, концепції доводить існування парадигми свідчить про зрілість наукового знання. При цьому, як критерії останньої виступає уніфікованість різних точок зору з основних питань наукової дисципліни, наявність фундаментальних концепцій, існування загальних стандартів і критеріїв оцінки отриманих результатів [7, с. 638]. У науковій літературі є й інші підходи з означених питань. Так, М. С. Кельман у своїх працях вживає термін «прогалини у праві», під якими розуміє випадки відсутності правових норм, необхідних для регулювання суспільних відносин (вирішення конкретної життєвої ситуації) або неповнота правових моделей [8, с. 501]. У свою чергу, С. М. Тимченко та інші автори переконані у тому, що прогалина в праві – це часткова або повна відсутність у чинних нормативно-правових актах необхідних правових норм, тобто правової регламентації певного виду суспільних відносин [9, с. 124].

У цілому, якщо узагальнити зазначені та інші наукові позиції та підходи, то під прогалинами у кримінально-виконавчому законодавстві слід розуміти повну або часткову відсутність законодавчої регламентації тих чи інших суспільних відносин, що потребують правового регулювання нормотворчої техніки та принципів нормотворчості.

Отже, до системоутворюючих ознак, що складають зміст даного поняття, варто віднести наступні:

1. Повну відсутність у кримінально-виконавчому законодавстві правових норм, які мали б регулювати певну сферу суспільних відносин, що виникають у процесі виконання та відбування покарань. Слово «повно» означає відсутність вільного місця; заповнення до краю [4, с. 522], а слово «відсутність» - те, чого немає, якого не існує [4, с. 94].

У рішенні Конституційного Суду України від 09 липня 1998 року № 12-пр/98 (Справа про тлумачення терміну «законодавство») визначені наступні види нормативно-правових актів, які відносяться до законодавства, а саме: а) Конституція України; б) Закони України; в) постанови Верховної Ради України; г) Укази Президента України; ґ) постанови та декрети Кабінету Міністрів України; д) міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У свою чергу, у Законі України «Про міжнародні договори» з приводу останнього правового джерела зазначено, що чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права. Більш того, як це витікає із змісту ч. 2 ст. 19 даного Закону, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, та застосовуються правила міжнародного договору. У цьому контексті варто згадати й про Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», у ст. 2 якого зазначено, що рішення ЄСПЛ є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Класичним прикладом повної відсутності у кримінально-виконавчому законодавстві України відповідних правових норм є неврегульованість у ньому, наприклад, питань запобіжної діяльності, яку мають здійснювати органи та установи виконання покарань відповідно до вимог ст. ст. 1, 104 КВК України. Зокрема, закріпивши у ст. 1 даного Кодексу завдання щодо запобігання новим кримінальним правопорушенням як з боку засуджених, так й інших осіб.

Виходячи з цього, та з метою усунення зазначеної правової прогалини, логічно було б, як це обґрунтовано доводять у своїх працях деякі науковці, КВК доповнити розділом IV-1 «Запобігання вчиненню нових злочинів засудженими», у якому передбачити: 1) перелік об'єктів профілактичного впливу; 2) організацію та принципи запобіжної діяльності; 3) суб'єкти даного виду запобігання злочинам та їх правовий статус; 4) інформаційне забезпечення даного процесу та порядок взаємодії правоохоронних органів з цих питань; 5) перелік

обмежень прав і свобод засуджених та їх межі, що витікають з факту постановки цих осіб на профілактичний облік в органах та установах виконання покарань [10, с. 281]. Крім цього, враховуючи вимоги нормотворчої техніки [3, с. 216-220], а також принципу системності, який є одним із ключових у нормотворчості [11, с. 214], варто ст. 104 КВК «Оперативно-розшукова діяльність в колоніях» доповнити частиною третьою такого змісту: «Об'єкти запобіжної діяльності та порядок її здійснення визначається цим Кодексом та іншими законодавчими актами України».

2. Часткова відсутність (врегульованість) у кримінально-виконавчому законодавстві відповідних положень, норм та інститутів права.

Слово «частково» означає те, що стосується частини кого-, чого- небудь; поширюється тільки на певну частину людей, предметів, процесів; т. ін.; неповний [4, с. 740]. Прикладом часткової прогалини є, зокрема, відсутність серед переліку кримінально-виконавчого законодавства Конституції України (ст. 2 КВК), що, в кінцевому підсумку, привело до «засилля» підзаконних нормативно-правових актів у сфері виконання покарань, які порушують таким чином вимоги п. 14 ч. 1 ст. 92 Основного закону, відповідно до якого виключно законами визначається діяльність органів та установ виконання покарань. Виходячи з цього, та з метою усунення даної прогалини, логічно було б ст. 2 КВК доповнити словосполученням «Конституція України» та викласти її у новій редакції. Крім цього, враховуючи рішення Конституційного Суду України від 09 липня 1998 року № 12-пр/98 (справа про тлумачення терміну «законодавство»), варто ст. 2 КВК доповнити приміткою такого змісту: «У цій статті Кодексу до інших актів законодавства відносяться: Закони України; постанови Верховної Ради України та постанови і декрети Кабінету Міністрів України».

Як видається, зазначені видозміни ст. 2 КВК створять на практиці реальні правові гарантії забезпечення реалізації у сфері виконання покарань принципу верховенства права, який закріплений в ст. 8 Конституції України. Як у зв'язку з цим вказано в п. 1 постанови Пленуму Верховного Суду України від 01 липня 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», відповідно до ст. 8 Конституції, визнається і діє принцип верховенства права. Конституційні права та свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя. Більш того, захист цих прав і свобод, як це випливає із змісту ст. 55 Конституції України та Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», може здійснюватись у відповідних міжнародних судових установах. Прикладом такого захисту є, зокрема, рішення ЄСПЛ у справі «Матушевський та Матушевська проти України» (заява № 59461; рішення від 23.06.2011 р.), відповідно до якого суд прийшов до висновку про порушення ст. 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод як у матеріальному, так і в процесуальних аспектах, позаяк Уряд України не надавав будь-якого правдоподібного пояснення тілесних ушкоджень, отриманих заявником у СІЗО.

3. Правові прогалини у кримінально-виконавчому законодавстві стосуються процесу законодавчої регламентації.

Мова у даному випадку ведеться про нормотворчість, тобто про діяльність уповноважених на це суб'єктів з розроблення, розгляду, прийняття та офіційного оприлюднення нормативно-правових актів, яка здійснюється за визначеною процедурою [3, с. 210]. При цьому, одним із видів нормотворчості (за особливостями процедури та юридичної сили) є законотворчість, яка здійснюється парламентом, а також народом [3, с. 211]. Відповідно до положень ст. 93 Конституції України, право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належать: а) Президентові України; б) народним депутатам України; в) Кабінету Міністрів України. Як з цього приводу правильно зробила висновок І. О. Биля-Сабадаш, процедурний характер нормотворчої діяльності (тобто її здійснення в установленому порядку) зменшує вірогідність свавілля та помилкових рішень, забезпечує створення справедливих та ефективних норм права [3, с. 211].

Процедура (процес) законодавчої регламентації визначена у Законі України «Про Регламент Верховної Ради України», у ч. 2 ст. 1 якого зазначено, що регламент встановлює порядок підготовки і проведення сесій Верховної Ради, її засідань, формування державних органів, визначає законодавчу процедуру, процедури розгляду інших питань, віднесених до її повноважень, та порядок здійснення контрольних функцій Верховної Ради.

4. Предметом усунення правових прогалин є суспільні відносини, що потребують правового регулювання. Структура цих суспільних відносин є наступною:

а) повністю відсутні у кримінально-виконавчому законодавстві України правові нор-

ми, що стосуються процесу виконання та відбування покарань. Так, виключивши з глави 26 КВК України норми (ст. ст. 160-162), що стосувались контролю за поведінкою осіб, звільнених від відбування покарання, законодавець залишив це питання без правового регулювання, враховуючи, що як у ст. 13 КВК, так і у Законі України «Про пробацію» відсутні такі об'єкти контролю, як: засуджені, звільнені від подальшого відбування покарання умовно-достроково (ст. 81 КК); по хворобі (ст. 84 КК); по амністії (ст. 86) та по помилуванню (ст. 87), які, згідно статистичних даних, вчиняють щорічно за час невідбутої частини покарання від 25 до 45 % кримінальних правопорушень повторної злочинності [12, с. 77].

Виходячи з цього, логічно було б КВК України доповнити ст. 160 «Контроль за особами, звільненими від подальшого відбування покарання» такого змісту: «Контроль за особами, звільненими в установленому порядку від подальшого відбування покарання, здійснюється відповідно до положень цього Кодексу та інших законів України».

Для забезпечення реалізації положень ст. 160 КВК, крім цього, варто ч. 1 ст. 13 даного Кодексу доповнити реченням такого змісту: «Уповноважений орган з питань пробації у межах своїх повноважень забезпечує здійснення контролю за поведінкою осіб, звільнених згідно закону від подальшого відбування покарання» та викласти цю норму в новій редакції. Аналогічні зміни необхідно у зв'язку з цим внести у ч. 1 ст. 6 Закону України «Про пробацію», віднісши контроль за даною категорією раніше судимих осіб до завдань органів пробації;

б) частково відсутні у кримінально-виконавчому законодавстві України правові норми, які мають відношення до змісту кримінально-виконавчої діяльності. Так, відповідно до вимог ч. 2 ст. 25 КВК, громадський контроль у сфері виконання покарань України зведений тільки за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань, що є явно недостатнім з огляду тих проблем, які існують у зазначеній сфері суспільних відносин, а також витікають із змісту слова «контроль» (перевірка відповідальності контрольованого об'єкта встановленим вимогам) [4, с. 307]. Крім цього, часткове правове регулювання з цих питань у сфері виконання покарань полягає у тому, що громадський контроль зводиться по суті до діяльності спостережних комісій та піклувальних рад (ч. 2 ст. 25 КВК). Враховуючи зазначене та з метою усунення зазначеної прогалини у кримінально-виконавчому законодавстві, логічно було б ст. 25 КВК доповнити частиною третьою такого змісту: «Порядок здійснення громадського контролю у сфері виконання покарань визначається цим Кодексом та іншими законами України».

Важливі у цьому контексті положення були закріплені в Законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними Органами держави», який, на жаль, на сьогодні в Україні відмінений у червні 2018 року. Цікаві у даному сенсі норми визначені у Законі України «Про Національну поліцію», а саме: звіт про поліцейську діяльність (ст. 86) та прийняття резолюції керівником органів поліції по його результатах (ст. 87).

Враховуючи відсутність аналогічних норм у КВК, слід було б цей Кодекс доповнити ст. 25-1 «Звіт про кримінально-виконавчу діяльність та його наслідки для органів та установ виконання покарань» такого змісту: «З метою інформування та забезпечення контролю громадськості за кримінально-виконавчою діяльністю керівники органу та установи виконання покарань раз на рік готують та опубліковують на офіційних веб-порталах цих органів та установ звіт про стан виконання – відбування покарань в Україні. Верховна Рада України, Верховна Рада автономної республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні, районні та інші міські ради мають право за результатами оцінки діяльності органу та установи виконання покарань прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу чи установи (чи відповідного підрозділу), що є підставою для звільнення його із займаної посади»;

в) колізійні норми у кримінально-виконавчому законодавстві України.

5. При усуненні прогалин і колізій у кримінально-виконавчому законодавстві України слід враховувати вимоги нормотворчої техніки та принципи нормотворчості. У науковій літературі під нормотворчою технікою розуміють систему засобів і правил вираження та закріплення змісту нормативно-правових актів, використання якої забезпечує ясність, точність, чіткість і несуперечливість цих актів [3, с. 216].

Отже, якщо узагальнити результати проведеного аналізу, то під колізіями у кримінально-виконавчому законодавстві слід розуміти ті формальні неузгодженості та суперечності, які стали наслідком порушень нормотворчості та її принципів, а також існуючих у юридичній практиці темпоральних, ієрархічних та змістових помилок суб'єктів даного виду діяльності. У теорії права

темпоральними (часовими) колізіями називають ті неузгодженості та суперечності, що виникають внаслідок прийняття в різний час з того самого питання декілька різних норм права [3, с. 277]. У свою чергу, ієрархічними (субординаційними) колізіями учені також вважають ті із них, що виникають внаслідок регулювання одних суспільних відносин нормами різної юридичної сили [3, с. 277]. Змістовні колізії – це такий вид колізій, що виникають внаслідок часткового збігу обсягів регулювання декількох норм права [3, с. 278].

Висновок. Таким чином, у наявності актуальна прикладна проблема, яка має не тільки і не стільки теоретичне значення з огляду розробок науково обґрунтованих шляхів усунення існуючих у кримінально-виконавчому законодавстві України прогалин і колізій, скільки пов'язана з підвищенням ефективності кримінально-виконавчої діяльності та рівня дотримання, охорони і захисту прав і свобод людини та громадянина у сфері виконання покарань.

Список використаної літератури

1. Хавронюк М. І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство : проблеми гармонізації : монографія. Київ : Істина, 2005. 264 с.

2. Богатирьов І. Національна програма трансформації кримінально-виконавчої системи в пенітенціарну систему України : проект. Юридичний вісник України. 2020. № 3(1280). 24-30 січ. С. 7.

3. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 368 с.

4. Великий тлумачний словник української мови / уклад. О. Єрошенко. Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.

5. Міжнародна поліцейська енциклопедія : У 10 т. / Відп. ред.тЮ. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : «Видавничий Дім Ін Юре», 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1231 с.

6. Онищук І. І., Шутак І. Д. Юридична техніка : питання доктрини. Правова доктрина України : у 5 т. Харків : Право, 2013. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. 976 с.

7. Кельман М. С., Катуха О. С., Коваль М. І. Загальна теорія держави і права : підручник / за заг. ред. д.ю.н., проф. М. С. Кельмана. Тернопіль : ТОВ Тернограф, 2018. 804 с.

8. Теорія держави та права : посіб. для підгот. до іспитів / С. М. Тимченко, Р. А. Калюжний, Н. М. Пархоменко, С. М. Легуша. 3-е вид. стереотип. Київ : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2007. 176 с.

9. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт профілактики злочинів : монографія. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-т імені Лесі Українки, 2006. 464 с.

10. Колесник С., Єнін Є. Сім кіл пекла пенітенціарної системи. Зеркало недели. Електронний ресурс: https://dt.ua/internal/sim-kil-pekla-penitenciarnoyi-sistemi-333623.ntml.nttps://dt.ua/gazeta/ /issue/1229.

11. Кулик О. Г. Злочинність в Україні на початку XXI століття : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 272 с.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА
БЄЛКІНА Діна Сергіївна,
аспірант кафедри кримінального права та процесу Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
BELKINA Dina Serhiivna,
Postgraduate Student of Department of Criminal Law and Process of East European National University named of Lesya Ukrainka;
lesya5@meta.ua